

Joan Vinyoli i el Premi Ausiàs March de Gandia de 1959

Ferran Carbó (València)

■ 1 Els inicis fins a 1956¹

Enguany, el 2014, s'ha celebrat als Països Catalans el centenari del naixement de Joan Vinyoli, un dels principals poetes de la literatura catalana del segle XX. L'escriptor havia nascut el 3 de juliol de 1914, havia estat guardonat per primera vegada un 15 d'agost de 1927 en els Jocs Florals de Santa Coloma de Farners, i va començar a publicar els primers poemes, sempre en català, a l'inici dels anys trenta, de manera més local l'any 1931 en *Iuventus*, i, sobretot, des de mitjan dècada (1934 i 1935) en *La Veu de Catalunya*, *La Publicitat* i *Quaderns de Poesia*. La descoberta de l'obra de Rainer M. Rilke fou essencial en la gènesi de la seua vocació literària i en la ferma voluntat autodidacta d'aprenentatge. Una mostra de l'admiració per aquest autor és que a la fi de la seua vida publicaria els seus volums *Versions de Rilke* (1984) i, pòstumament, *Noves versions de Rilke* (1985). Des de 1935 encetà, a més, la relació amb Carles Riba, el qual també exercí el seu mestratge en la superació dels moments de dubtes i vacil·lacions del jove poeta.

L'any 1937 havia publicat el primer poemari, *Primer desenllaç*, i el 1948, onze anys més tard, n'editava el segon, *De vida i somni*. Si *Primer desenllaç* era una obra centrada en la natura i el paisatge, idealitzats per la contemplació del poeta i amb la seua plasmació en escriptura, *De vida i somni*, en canvi, concebia la creació com una activitat espiritual que brotava intensament i que tendia a sugarir amb imatges i símbols part de l'univers interioritzat.

Quan el 1951 Vinyoli obtenia el Premi Óssa Menor, pel seu tercer poemari, *Les hores retrobades*, iniciava una dècada fonamental per a la seua trajectòria i evolució. El comentari que Joan Fuster feia sobre aquest poe-

---

1 Volem agrair l'accés i la consulta dels documents originals de Vinyoli, referits al llarg del nostre treball, a Estel Sarrà i l'Arxiu Comarcal de la Selva (Fons Vinyoli), de Santa Coloma de Farners, i a Brígida Alapont, la Casa Joan Fuster de Sueca i la Biblioteca de Catalunya, en el cas de les cartes inèdites entre Joan Fuster i Joan Vinyoli, Josep Maria Castellet i Josep Pedreira.

mari a Albert Manent, en carta del 15 de març de 1954, era revelador del tipus de poesia simbolista que seguia el jove poeta: «La poesia de *Les hores retrobades*, de Vinyoli, m'és una mica estranya: les paraules opaques arriben a fer opac el mateix pensament» (Fuster, 2010: 138). En aquesta obra, a partir de referències al paisatge i a la natura, es medita sobre el pas del temps, sobre la recuperació del passat, sobre els orígens, tot plegat aspectes de la identitat retrobada per a construir el destí; i, en menor grau, també es presenta l'amor com a elevació a l'inaccessible i dignificació de la vida.

El poeta va aprofundir més encara en l'estètica que seguia i el 1956 publicà un llibre central com era *El Callat*. Aquesta és una obra fonamental en l'evolució de l'autor, la qual presenta un itinerari de recerca de coneixement envers el silenci previ al cant: el *jo* poètic escolta la crida profunda d'una veu interior i es desencadena un procés de recerca per tal de descobrir-la i interpretar-la; el camí motiva la meditació sobre l'origen de la creació i de la poesia. De la fi de 1953 data l'escriptura del poema que conclou el recull, l'importantíssim «Gall», text lloat per Salvador Espriu i que havia estat seleccionat, per ser-ne cabdal, en la primera edició, de 1968, de l'antologia *Un segle de poesia catalana*, preparada per Antoni Comas i Jaume Bofill i Ferro.

L'escriptura de Vinyoli dels anys cinquanta indagava en la foscuria i buscava un camí, s'endinsava introspectivament mitjançant la poesia, meditava en vers sobre les possibilitats del llenguatge poètic: al capdavant, aprofundia amb més intensitat encara en el simbolisme, en un moment especialment intens i essencial en la seua trajectòria. El 1963 va publicar *Realitats*, tot i que abans l'autor havia deixat inèdita una primera versió de *Llibre d'amic* (1977), amb textos escrits entre 1955 i 1959.

■ 2 El Premi Ausiàs March de Gandia de 1959

Amb motiu del cinquè centenari de la mort del gran poeta del segle XV, a Gandia, el 1959 es va crear el Premi Ausiàs March. El jurat de la primera edició havia de tenir com a membres Carles Riba, Josep Maria Castellet i Joan Fuster, per la part de llengua catalana. La mort imprevista de Riba el 12 de juliol va motivar l'entrada a última hora de Salvador Espriu com a substitut d'aquell. Castellet va fer de mitjancer perquè Espriu acceptés de formar-ne part.

Riba sempre havia sigut determinant per a Vinyoli. La mort del poeta de tankes va motivar un extens poema d'homenatge: «De cos present», inclòs en *Realitats*. Vinyoli acabava el seu llarg poema, després de dir-li «Així

domines» o «Tot tu cremaves», amb la ràbia de la pèrdua irreparable: «Ma-leïda/ mort, que ens has pres el guia! Quanta foscal/ Far sense llum, enderrocacat, adéu». El mateix poeta va dedicar al mestre perdut el poemari que acabava aquell 1959, *Per l'escala secreta (poemes)*, amb els mots següents: «A la memòria de Carles Riba, devotament», i hi posava com a citació preliminar els versos del poemari ribià *Salvatge cor* que diuen: «Qui no mori d'amorós,/ l'amor no el pendrà a mercè». Com va escriure Joan Triadú, tot i que tractava del poema «Mort i espant de Carles Riba», de Vicent Andrés Estellés:

La mort sobtada de Riba, pel juliol de 1959, produí, en efecte, una desoladora impressió de derrota, com si se n'anés per sempre allò que Riba representava de més altiu i clar per a la poesia, com per a la llengua i per a la cultura. «Ai quin moment d'enderroc i abandó», exclama Estellés en un patent i lúcid realisme. El poeta «tan clar, delicat, subtilíssim» havia tingut una mort «com aquesta i aquella», cosa que fa plorar Estellés («Plore per tu, per l'instant de la teua/ mort») d'indignació, de compassió pel tràngol passat per «l'habitant de la Gràcia». El puixant poeta valencià, fidelíssim davant el «des-ésser», anunciava des del seu «ofici de poeta» no sols la mort de Riba, sinó la fi d'una època de la poesia catalana. (Triadú, 1985: 129)

Aquest canvi d'època, sens dubte, el guardó de Gandia de 1959 l'orientava i confirmava immediatament. Josep Maria Castellet, membre del jurat, va animar Pere Quart perquè concorregués al premi i així la «participació tingués el mínim de dignitat [...] demanar, mitjançant tercers, un llibre de versos al senyor Pere Quart» (carta inèdita de Castellet a Fuster del 31 d'agost de 1959). Josep Pedreira, l'editor d'Els Llibres de l'Óssa Menor i dels dos poemaris publicats per Vinyoli durant els anys cinquanta, *Les hores retrobades* i *El Callat*, havia fet arribar al poeta la convocatòria del premi de Gandia perquè tenia constància, com deïa a Fuster en carta inèdita del 24 de juliol, que tenia un llibre «molt bo i inèdit». De fet, l'editor barceloní fou el causant que l'obra de Vinyoli, *Per l'escala secreta (poemes)*, concursés al premi de la ciutat de La Safor, ja que fou ell qui la va enviar, com confessava en carta, també inèdita, del 25 d'agost de 1959, quan demanava a Joan Fuster que en el cas que Vinyoli no obtingués el guardó ometessen l'esment de la seua participació: «m'he animat a enviar-te un llibre per al concurs de Gandia. El llibre esmentat porta per títol *Per l'escala secreta* [...] M'ha costat molt d'obtenir llibertat d'acció de part d'en Vinyoli. T'enviaré aquest llibre sota la meua plena responsabilitat [...] aquest és un llibre important». Segons la mateixa carta, dissabte 29 d'agost de 1959 enviaria les tres còpies de l'obra, com es demanava a la convocatòria, ja que en el moment de la redacció de la carta només en tenia una.

En carta d'Espriu a Fuster, del 26 de setembre de 1959, el poeta de Sinera, membre del jurat, havia dit que «no sé res d'en Castellet ni de les possibles obres presentades. Espero, tanmateix, que arribaré a llegir algun original, i que podré votar, a la fi, amb una relativa tranquil·litat de consciència» (Fuster, 1997: 153). El premi es va resoldre l'11 d'octubre. De la vintena d'originals, el guardó l'obtingué Pere Quart amb *Vacances pagades*, i el finalista fou Vinyoli. La resposta de Fuster a Pedreira, del 23 d'octubre de 1959, fou clara:

Benvolgut Pedreira:

El passat dia 11 vam decidir el Premi Ausiàs Marc. Hi havia un llibre de Pere Quart que es va guanyar la unanimitat del jurat. Seguint les teues instruccions, vaig demanar als companys del jurat que el llibre de Vinyoli no sortís en la relació de les obres votades. Tothom m'ho va acordar: l'obra de Vinyoli havia merescut també la millor consideració de tots: era el finalista. En realitat –t'ho dic en pla confidencial–, si la balança es va decantar pel llibre de l'Oliver no era perquè *Vacances pagades* estigués molt per damunt de *Per l'escala secreta*, des del punt de vista d'una valoració literària estricta: més aviat ho decidí una preferència pel tipus de poesia i per la temàtica de Pere Quart... Confio que Vinyoli sabrà fer-se'n càrrec. El concurs, a última hora, s'animà molt, i l'aportació catalana arribà a més de vint llibres, bastants dels quals de gran mèrit... De tota manera, t'estic molt agraït pel teu ajut, lamento que no hagi pogut atorgar-se el premi a Vinyoli. Les tres còpies de *Per l'escala secreta* les tinc jo en el meu poder. Quan vulguis te les enviaré. (Reproduïda per Sopena, 2011: 149–150)

L'editor Pedreira va continuar amb la idea de publicar Vinyoli, i va presentar dues obres del poeta a la censura del Ministerio de Información y Turismo, del règim franquista, respectivament el 12 de febrer de 1960 i el 2 de març de 1961, *Per l'escala secreta* i *El buscador*, les quals, malgrat ser-ne autoritzades, respectivament, el 24 de març de 1960 i el 19 de maig de 1961, tanmateix, no s'editaren (Sopena, 2011: 149–150).

No s'entén la llarga trajectòria de Vinyoli sense el segment encadenat que inclou *Les hores retrobades*, *El Callat*, *Per l'escala secreta (poemes)* (amb «El Trobat», que serà la primera versió de *Llibre d'amic*) i *El buscador* (el que sobretot serà la primera part, «El temps on es contempla», de *Realitats*) o fins i tot altres materials quasi coetanis com el projecte primer «Realitats» (documentat i comentat per Macià, 2001), és a dir, els documents I. «El buscador», II. «L'aventura» i III. «Realitats», previs a l'acabament de *Realitats*, editat el 1963. Curiosament, si *Llibre d'amic* és la primera peça d'un díptic de la fi dels setanta, també funcionava com a peça d'una possible trilogia encadenada dels cinquanta: entre *El Callat*, *Per l'escala secreta* i *El buscador*, amb les clares connexions precedents de *Les hores retrobades*, especial-

ment la segona part d'aquesta obra amb l'estructura que tenia en la seua primera edició de 1951, és a dir, amb nou poemes i no pas només un, com en la seua segona edició de 1975. Els motius de l'escala ascendent, l'elevació amorosa o la recerca poètica com a endinsament interior hi són compartits i recurrents.

■ 3 *Per l'escala secreta (poemes)*

La documentació original, del Fons Vinyoli de l'Arxiu Comarcal de la Selva, acredita que hi hagué tres documents complets de l'obra *Per l'escala secreta (poemes)*: un primer document mecanografiat, un segon, manuscrit, que incorpora les esmenes manuals de l'anterior i algun altre text més, i un tercer, mecanografiat, que bàsicament és la transcripció mecanoscrita de l'anterior, amb alguna petita esmena puntual. El primer d'aquest tres documents s'ajusta al text que documenta Xavier Macià (2001: 623–624) a l'edició crítica de l'obra poètica completa de Vinyoli.

Oferim tot seguit l'índex dels tres documents de *Per l'escala secreta (poemes)*. L'ordenació que seguim respon a l'ordre que atribuïm a l'escriptura, malgrat tenir tots tres la mateixa datació, entre 1955–1959.

1. Primera versió mecanoscrita en quartilles o fulls reunits (documents de l'arxiu números 2063, 2064, 2062). La datació del conjunt és a Begur, 1955–1959; hi ha correccions manuscrites de diferents poemes. Consta de tres parts, les quals són cadascun dels documents numerats.

- La primera part és «Morir de set», amb els onze textos següents: «Inicial» (amb quatre redaccions), «Mai no diré», «Alguna cosa ens ha nascut», «Ens hem junyit al vol de les estrelles...», «Quedem-nos a la tenda que hem bastit...», «Coses clares», «El castell», «En el vent», «Les nocces», «El corifeu», «Les illes».
- La segona part són els setze textos d'«El Trobat», sense numerar, dels quals només el primer, el segon i el darrer van escrits en vers, ja que la resta estan escrits en prosa.
- La tercera part és el poema «D'on, on? vers on?», un poema estructurat en tres textos numerats.

2. Versió manuscrita en un quadern (document de l'arxiu número 2226). La dedicatòria del conjunt, datat a Begur entre 1955–1959, és a Carles Riba i citació preliminar és de *Salvatge cor*. Les tres parts i els poemes són els següents:

- «Coses clares» o primera part, conté tretze poemes: «Arbre», «Ni que en morim», «Són folles flors...», «Morir de set», «Alguna cosa ens ha nascut», «Per ja no perdre'ns», «Quedem-nos a la tenda», «Coses clares», «El castell», «En el vent», «Les noces», «Els alífers», «Les barques». Aquesta part és una versió corregida de la del document anterior, on ha variat algun títol (com el de la secció, que abans era «Morir de set» i ha esdevingut «Coses clares», o, per exemple, els títol de poema «El corifeu» esdevé «Els alífers» o «Les illes» esdevé «Les barques») i ha afegit dos poemes («Són folles flors...», «Morir de set»).
- «El Trobat»: I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, XV, XVI.
- «D'on?, On?, vers on? », amb tres textos numerats.
- Hi ha un poema afegit i situat a la fi, després de la datació del conjunt anterior, intitulat «L'hort tancat».

3. Segona versió mecanografiada en quartilles o fulls que havien estat grapats (documents de l'arxiu números 2224, 2223, 2222). Conté la dedicatòria i citació preliminar de Carles Riba, i la datació de la portada és de 1959. Les tres parts són:

- La primera part s'intitula «Coses clares». Els tretze textos que conté són els següents: «Arbre», «Ni que en morim», «Són folles flors...», «Morir de set», «Alguna cosa ens ha nascut», «Per ja no perdre'ns», «Quedem-nos a la tenda», «El castell», «Coses clares», «En el vent», «Les noces», «Els alífers», «Les barques». Aquest document és el mecanografiat de la part primera del document anterior, amb alguna petita correcció; per exemple la inversió d'ordre entre «El Castell» i «Coses clares».
- La segona part és «El Trobat», amb els setze textos numerats, dels quals en el document només hi ha el tretzè.
- La tercera, «D'on? on? vers on?», amb les tres parts o textos numerats.

Al capdavall, hi ha dues versions model del llibre que es presentà a Gandia, *Per l'escala secreta (poemes)*, el mecanografiat coincident amb el documentat per Macià, i el quadern manuscrit, que l'autor va transcriure a màquina després. En primer lloc, cal dir que, tot i que el segon és manuscrit, fou escrit amb posterioritat al mecanografiat ja que n'incorpora les correccions afegides manualment i resol dubtes. En segon lloc, mentre que el mecanografiat primer no va dedicat ni porta la citació preliminar; el manuscrit, sí: va dedicat a Riba i té una citació preliminar, abans esmentada,

de *Salvatge cor*. Com que aquest poeta havia mort el 12 de juliol de 1959, podem plantejar la possibilitat que segurament el mecanografiat primer és anterior a la mort de Riba mentre que el manuscrit és posterior, ja que la mort motivà la dedicatòria que encapçala l'obra. En tercer lloc, cal observar, a més, que mentre en el document mecanografiat els textos d'«El Trobat» no tenien numeració, en el manuscrit els textos van amb números romans, com en l'edició de *Llibre d'amic* de 1977 (on no s'inclou el tretzè text, que no editarà, i, per tant, en seran quinze en lloc de setze). Llavors, excepte tres poemes, anaven escrits en prosa, en sintonia amb *Llibre d'amic e amat*, de Ramon Llull, que els inspirava. I en quart lloc, cal assenyalar que els dos poemes afegits en la primera part del quadern manuscrit i que es mantenen en el nou mecanoscrit posterior són «Són folles flors...» i «Morir de set».²

Desconexem quina fou la versió presentada a Gandia. Havia d'anar escrita a màquina, i per la cronologia podia anar dedicada a Riba: el llibre de Vinyoli té com a data d'acabament, a Begur, agost de 1959. La citació preliminar de Riba, curiosament, pertany a *Salvatge cor*, un títol que pren el sintagma d'un vers d'Ausiàs March, de qui aquell 1959 se celebrava en cinquè centenari de la mort i alhora amb qui es batejava el premi llavors instituit. Tanmateix, la cronologia d'aquesta hipòtesi és difícil d'ajustar: fou Pedreira el que envià el llibre, amb l'explicació a Fuster en carta del 25 d'agost de 1959. El marge de temps era massa ajustat perquè Vinyoli, en acabar-lo manuscrit, havia de passar-lo a màquina i que Pedreira en tingués un exemplar mecanoscrit, la qual cosa, pel poc marge de temps, tot i que no era impossible sí que era improbable. Suposem, per tant, que seria la primera versió mecanografiada.

Quan s'havien presentat a censura per a la seua edició el febrer de 1960, *Per l'escala secreta*, i el març de 1961, *El buscador*, i se n'havia autoritzat la seua publicació, tanmateix, la configuració del projecte de materials per al llibre *Realitats* comportà la desintegració de *Per l'escala secreta* (menys «El Trobat» o futur *Llibre d'amic*) i la reintegració d'*El buscador*, destinat a ser sobretot «El temps on es contempla», la primera part de *Realitats*.

---

2 En la reproducció dels textos de 1959 que realitzem al llarg de l'article, seguim el tercer document (número 2224) del Fons Vinyoli, de l'Arxiu Comarcal de la Selva, és a dir, la versió mecanoscrita que transcriu el quadern manuscrit (per tant, la redacció última de les de 1959), contrastada, tanmateix, amb el quadern manuscrit, document original (número 2226) que la motiva.

■ 4 Desintegració i dispersió del llibre

Aquell llibre acabat el 1959 –que romania inèdit– donà molt de rendiment posterior ja que redistribuí i reconfigurà els seus materials per a futures obres. «El Trobat», o segona part, era la primera versió del que coneixem com a *Llibre d'amic*, i la tercera part, «D'on, on, vers on?», seria un extens poema de *Realitats*. Pel que fa a la primera part de *Per l'escala secreta (poemes)*, intitulada «Morir de set» o «Coses clares» segons la versió, d'onze o de tretze poemes cadascuna, Vinyoli en destinà nou poemes al plec II, intitulat «L'aventura», dels materials o projecte «Realitats», plec que al capdavall era una reelaboració amb textos d'aquella primera part, els quals després s'ajornarien *sine die* (ja que no es publicaren dins el llibre *Realitats*) fins a la seua integració en l'elaboració definitiva d'*El griu* (1978) (quatre poemes i el text «L'hort tancat», que apareix afegit en la llibreta manuscrita, sobre vint-i-cinc del nou llibre; cal dir que dins del plec «L'aventura» n'hi havia un altre més que es destinaria a aquesta obra de 1978), *Cercles* (1979) (quatre poemes sobre vint-i-cinc d'aquest nou llibre) i *Cants d'Abelone* (1983, acabat el 1979) (dos poemes i un altre integrat dins «En el vent» sobre setze d'aquest nou llibre; cal indicar que dins «L'aventura» n'hi havia tres més d'aquesta obra de 1979). Com lúcidament va indicar Xavier Macià (2001: 653), d'aquest plec «L'aventura» sorgeix una triple aventura eroticoamorosa, poètica i espiritual, pels tres llibres que es despleguen. Tanmateix, no sols de «L'aventura», sinó sobretot –i abans– de *Per l'escala secreta (poemes)*.

Perquè en aquest llibre de 1959, que hem vinculat a Gandia, hi havia, en versió antiga, *Llibre d'amic*, quatre poemes de *Cercles*, quatre (més «L'hort tancat») d'*El griu*, dos poemes (que abans n'havien sigut tres) de *Realitats*, i tres de *Cants d'Abelone* i un d'*Encara les paraules* (1973); és a dir, poemes recuperats o reelaborats i publicats en obres sobretot acabades o editades a la fi dels anys setanta, entre 1977 i 1980. Quan Vinyoli va tornar a *Per l'escala secreta* per elaborar *Llibre d'amic*, s'hi generaren també *El griu*, *Cercles* i *Cants d'Abelone*. La revisió durant la segona part dels anys setanta no fou sols de la part d'«El Trobat» sinó també de la primera part de *Per l'escala secreta*, quasi tota inèdita, i fou d'on sorgiren alguns materials poètics per a les tres noves obres. Com va dir l'autor a la fi de 1977 en carta a Artur Sagués, «estic en plena feina d'acabar definitivament el meu proper llibre *El griu* [...] També treballo en el llibre *Cercles* i en *Cants d'Abelone*» (reproduïda per Solà, 2010: 410). La fi dels anys setanta, com la fi dels anys cinquanta, fou un moment intens per a la seua creació poètica. I tots dos moments tenien clares connexions i alguns textos coincidents.

Per posar l'exemple d'una de les obres, els poemes que amb el pas dels anys s'havien inclòs el 1978 en *El griu*, eren «L'arbre incandescent» (el 1959 intítulat «Coses clares»), «Abracem-nos arrossegats» i «Tot recobrat» (el 1959 tots dos dins l'intítulat «En el vent» i que contenia com a darrera estrofa el poema V de *Cants d'Abelone*) i «Les noces» (amb el mateix títol). A més, «L'hort petit» d'aquest nou llibre apareixia com a «L'hort tancat» dins el quadern manuscrit de l'obra de 1959, com a darrer text, com afegit després de la datació d'escriptura de l'obra.

Reproduïm el poema «En el vent», de l'obra de 1959, el qual incloïa en un sol poema el que esdevindrien tres textos, dos d'*El griu* («Abracem-nos arrossegats» –eren els primers quinze versos–, «Tot recobrat» –era el segon segment–) i un de *Cants d'Abelone* –el cant V. L'amor eròtic i el místic o l'espiritualitat, que tracten respectivament cadascuna d'aquestes dues obres, tenien, doncs, orígens compartits:

EN EL VENT

Aturem-nos, arrossegats
 pel màgic vent que singla
 cap a la nit: oh vastos, ai terribles
 paratges de silenci! Roques, averanys
 per tot el cel. I la claror nocturna
 del vent és a partir d'aquest
 sospir que fa més ample el moviment
 meravellat del cor.

Les mans floreixen

auxiliant-se amb un urgent fluir
 de mirra i foc que les ajunta. I és
 alt nodriment aquesta companyia
 sempre,
 quan per l'escala fosca davallam
 cap a secrets immòbils.

Oh pous, oh galeries de la nit,
 oh làmpares antigues i carboncles
 mai no tocats, i la llur de l'or
 en la tenebra. Somnis.

Tan avall,

que ja el riu subterrani salta fora:
 canvis de cel nocturn, remor vella del mar,
 tot recobrat en ordres diferents.

Oh, ja, falcons, alceu-vos a la caça
 del voltor que ens aguaita,
 que ens habita i contel-la,
 que ens eixampla i contreny.

De versos d'aquest poema prové el títol del poemari de 1959, per l'escala fosca que va cap als secrets. Hi ha vent, nit, cor, mar, escales, riu, caça, falcons, voltor..., és a dir, l'univers simbòlic més característic del seu autor sobretot durant els anys cinquanta. Fins i tot el riu subterrani connecta amb aquell d'*El Callat*. El vent porta a la nit, on es basteix la davallada per l'escala envers els tresors interiors i l'or. És al cor de la tenebra interior que brolla el riu subterrani i es produeixen les transformacions: torna la nit i la remor del mar recobrades. Els falcons, anhels de l'envolament del *jo*, van a la caça del voltor, aquell absolut que governa i regeix el *jo* poètic.

Els tres nous textos editats en *El griu* (1978) i *Cants d'Abelone* (1983, acabat el 1979), que derivaven del poema anteriorment reproduït, són:

ABRACENT-NOS ARROSSEGATS

Abracent-nos arrossegats
 pel vent que singla
 cap a la nit rocosa. Vastos
 paratges de silenci. Signes
 per tot el cel. Claror nocturna
 del vent. És a partir d'aquest
 instant que es fa més ample el moviment
 meravellat del cor.

Les mans flucixen.

TOT RECOBRAT

Pous, galeries, corredors de la nit,
 encesos llums, carboncles
 mai no tocats, i la lluor de lor
 dins la tenebra.

Somnis.

Tan avall

que ja el riu subterrani salta fora:
 canvis del cel nocturn, remor vella del mar:
 tot recobrat en un ordre distint.

CANT D'ABELONE V

Falcons del cor, alceu-vos a la caça
 de l'ocell invisible
 que tot d'una m'habita,
 que m'eixampla i em fuig.

Un cas semblant, per ser vinculable l'original a més d'un text posterior, és el del llarg poema de 1959 intitulat «Els alífers», el qual, el 1979, s'abreujà considerablement en el poema «Un vol d'ocells», de *Cercles*, i el 1976, el que havia sigut l'estrofa final anà a parar, com a final, al poema «El banc de pedra», de *Vent d'aram*.

També de *Cants d'Abelone* hi havia en el llibre de 1959, a més del V, els cants I i XIII. El poema «Són folles flors...», del quadern manuscrit de *Per l'escala secreta (poemes)* i no inclòs en el primer mecanografiat de l'obra, va passar a ser-ne el XIII.³

SÓN FOLLES FLORS...

Són folles flors aquestes que hem collit
per la insegura riba, daltabaix dels somnis.
La vida se'n corona i magnífica,
la pura amb gest de mar.
No ens cagui de ligar-la: damunt l'ona
l'escuma dura més; que voli lliure,
sola i escabellada dalt les roques,
mentre mirem el fons del precipici
on a la fi caurem com el seu crit.

XIII

Estranyes flors, aquestes que he trobat
per la ribera de l'insomni: xiscles
de vent i diamants d'escuma
brillant al sol.

He vist la vida coronar-se'n,

la folla amb gest de mar.
No em vagui de ligar-la –damunt l'ona,
l'escuma dura més-; quedi ben lliure,
sola i escabellada dalt les roques,
indòmita.

Mesuro la fondària

on a la fi caurà desfeta en crits.

Respecte al llibre *Cercles*, per mostrar-ne algun exemple, el 1959 hi havia dins *Per l'escala secreta (poemes)* el text següent:

3 L'altre poema, «Morir de set», afegit en el quadern manuscrit respecte al primer mecanografiat, va ser reelaborat posteriorment en el text «Ardent passatge», publicat en la revista *Els Marges* l'any 1976 i no inclòs en cap poemari.

PER JA NO PERDRE'NS

Hem aturat el vol de les estrelles,
incoercible, tens, per ja no perdre'ns
més en el bosc.

He dit una cançó
baixant la veu, perquè de nit anés
pura i secreta per amunt dels arbres.

Hem suplantat els somnis: una,
l'hora del guany, aquesta: que morim
a la foscor i naixem al clar quiet
de la nit invisible.

El 1979, dins *Cervles*, es publicà amb la modificació del títol, una clara reducció de versos i algunes alteracions rellevants sobretot a la fi:

HE DIT UNA CANÇÓ

He aturat el vol de les estrelles,
incoercible, cec, per ja no perdre'm
més en el fosc, he dit una cançó,
baixa la veu, perquè es faci, de nit,
ardent i gran entre el fullar dels arbres.
He suplantat els somnis.

■ 5 Crisi i valoració immediatament després de 1959

Efectivament, el jurat de Gandia no sols havia de triar per al guardó entre dos llibres de poesia, *Vacances pagades*, de Pere Quart, i *Per l'escala secreta (poemes)*, de Joan Vinyoli, sinó entre dos itineraris per a la poesia catalana, camins situats als antípodes estètics. Arribava, per a la poesia catalana, l'hora de la poesia social. Va poder condicionar en el veredict del jurat la no presència de Riba? Va influir en l'evolució vinyoliana i en les reorganitzacions poètiques d'aquesta obra de 1959 el fet de no obtenir aquell premi a Gandia en un moment cabdal per a ell per la seua intensa eferescència creativa?

Tres anys després el mateix Fuster, que havia sigut membre del jurat, aplaudia el 22 de juny de 1963, des de *Destino*, l'aparició del poemari *Realitats*, el qual comportava una reorientació parcial de la poesia vinyoliana envers la realitat, i ho feia amb una ressenya ben positiva intitulada «Libros catalanes. Un editor y dos poetas», en la qual els referits eren l'editor Josep Pedreira i els poetes Joan Teixidor i Joan Vinyoli. L'única ressenya positiva

que va tenir el laboriós nou llibre vinyolià de 1963, *Realitats*, fou aquesta de Joan Fuster; i en clar contrast amb la que Jordi Maluquer va publicar en *Serra d'Or* el juliol de 1964, Fuster deia coses com: «cuando todos chismorreamos no poco sobre el realismo –con ganas o sin ganas– el libro de Vinyoli viene a terciar sobre el asunto con su acento particular [...]. Vinyoli es un poeta serio, exacto, inquietante. *Realitats* lo confirma». La carta d'agraïment de Vinyoli a Fuster, inèdita, fou immediata, del 9 de juliol de 1963, i ben clara al respecte: «Tinc la impressió que entorn d'aquest llibre s'ha anat creant o s'ha creat de cop, per motius no literaris, una espessa capa de silenci. Potser m'equivoco. El cert és que les seves paraules van fer-me una companyia especial».

No ens consta que hi hagués resposta des de Sueca, tal vegada perquè aleshores Joan Fuster es trobava immersit en plena persecució regional i franquista a causa de la publicació del seu *El País Valencià*. També Vinyoli en aquell moment històric es trobava ben desconcertat no sols per l'inesperat poc ressò de *Realitats*, considerat per ell com un «insult», sinó perquè, a més, aquest s'afegia a la decepció anterior que el 1956 ja li havia ocasionat la poca recepció d'*El Callat* i tal vegada, més puntualment, a la del desenllaç del premi de Gandia de 1959. «Oi que *El Callat* mereixia un altre tracte?», havia preguntat el poeta a Joan Oliver (reproduït per Solà, 2010: 201). Sens dubte. La crisi personal creixia curiosament en un moment de plenitud poètica.

L'any 1959, Fuster, Castellet i Espriu, no sols van escollir un llibre nou per a un premi nou, sinó una ruta per a la poesia catalana d'aquells anys: la de la poesia social en lloc de la continuació de la tradició simbolista. El primer desenllaç de la decisió fou la publicació del guardonat *Vacances pagades*, de Pere Quart. El segon, que Vinyoli, en no editar *Per l'escala secreta*, reelaborà els materials, primer immediatament per a «L'aventura», dins el projecte «*Realitats*», i després com a resultats editats: *Llibre d'amic* i una base comuna i compartida distribuïda en *El griu*, *Cercles* i *Cants d'Abelone*. Aquestes obres de la fi dels setanta basteixen el pont innegable d'accés als tres darrers poemaris, els dels anys vuitanta, i alhora tenen clares connexions amb els de la segona part dels cinquanta, quan Vinyoli progressivament esdevenia el separat, aquell que canta en la tercera part del seu poemari *Realitats*. Qualsevol lectura integral i completa del darrer Vinyoli ha de tenir ben present, i com a imprescindible, aquella producció dels anys cinquanta. ■

■ Bibliografia

- AA.DD. (1986): *Joan Vinyoli*, Barcelona: Universitat de Barcelona.
- Carbó, Ferran (1990): *Joan Vinyoli: escriptura poètica i construcció imaginària*, València / Barcelona: Institut de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1991): *Introducció a la poesia de Joan Vinyoli*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (1995): *La freda veritat de les estrelles (Lectures de Joan Vinyoli)*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- (2006): «Una espessa capa de silenci?. Notes a propòsit d'uns textos de *Domini màgic*», dins Macià / Solà (eds.), 137–162.
- Fuster, Joan (1963): «Libros catalanes. Un editor y dos poetas», *Destino* 1350, 22-VI-1963.
- (1975): «Victoria sobre el silencio», *Tele-eXprés*, 16-VI-1975.
- (1997): *Correspondència*, vol. 1, València: Edicions Tres i Quatre,
- (1998): *Correspondència*, vol. 2, València: Edicions Tres i Quatre.
- (2009): *Correspondència*, vol. 11, València: Edicions Tres i Quatre.
- (2010): *Correspondència*, vol. 12, València: Edicions Tres i Quatre.
- Macià, Xavier (2001): «Apèndix i notes explicatives i complementàries», dins: Vinyoli, Joan: *Obra poètica completa*, Barcelona: Edicions 62 / Diputació de Barcelona, 579–697.
- / Solà, Pep (eds. 2006): *I cremo tot en cant, Actes del 1er Simposi Internacional Joan Vinyoli*, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- Martí i Pol, Miquel (1979): «Pròleg», dins: Vinyoli, Joan: *Obra poètica 1975–1979*, Barcelona: Crítica, 7–28.
- Parcerisas, Francesc (1991): «*Obra poètica 1975–79 de Joan Vinyoli*», «Algunes observacions sobre la poesia última de Joan Vinyoli», «A manera de pròleg a *Passeig d'aniversari*» i «La poesia de Joan Vinyoli», dins: *L'objecte immediat*, Barcelona: Curial, 112–150.
- Reduccions* (1983): 20, setembre, Dossier sobre Joan Vinyoli.
- Sala-Valldaura, Josep Maria (1985): *Joan Vinyoli*, Barcelona: Empúries.
- Solà, Pep (2010): *La bastida dels somnis. Vida i obra de Joan Vinyoli*, Girona: CCG / Fundació Valvi.

Sopena, Mireia (2011): *Josep Pedreira, un editor en terra de naufragis*, Barcelona: Proa.

Triadú, Joan (1985): *La poesia catalana de postguerra*, Barcelona: Edicions 62.

Vinyoli, Joan (2001): *Obra poètica completa*, Barcelona: Edicions 62 / Diputació de Barcelona.

— / Martí i Pol, Miquel (1987): *Correspondència. Barcelona / Roda de Ter*, Barcelona: Empúries.

- Ferran Carbó, Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Universitat de València, Facultat de Filologia, Avda. Blasco Ibáñez, 32, 6, E-46010 València, <ferran.carbo@uv.es>.

Zusammenfassung: Die vorliegende Studie befasst sich mit der Beteiligung des Dichters Joan Vinyoli an der ersten Ausschreibung des *Premi Ausiàs March* von Gandia, eines 1959 erstmals vergebenen Preises, bei der der Autor mit dem Gedichtband *Per l'escala secreta* in die Endausscheidung kam, die dann aber zugunsten von Pere Quart mit *Vacances pagades* ausfiel. Es werden das handgeschriebene Original sowie zwei maschinengeschriebene Versionen des Buchs dokumentiert und gegenübergestellt, die allesamt dem Archiv Vinyolis entstammen, da das Werk unveröffentlicht blieb; allerdings wurden die Dichtungen später wiederverwendet, neu angeordnet und in andere Gedichtbände eingebracht. Für die Studie wurde darüberhinaus Korrespondenz zwischen den Mitgliedern der Jury des Ausiàs-March-Preises, Joan Fuster, Josep Maria Castellet und Salvador Espriu, konsultiert. ■

Summary: This study deals with the participation of the poet Joan Vinyoli in the first announcement of the *Ausiàs March de Gandia* Prize created in 1959, in which he was a finalist for his book of poems *For the Secret Staircase* (*Per l'escala secreta*) while Pere Quart was the winner with *Paid Holidays* (*Vacances pagades*). The original and two typewritten manuscripts of the unpublished book, preserved in Vinyoli's archive, are contrasted. Although the work remained unpublished, the poetic materials were later spread and reused, mainly for the development of other books. Finally, the letters exchanged between members of the prize jury – Joan Fuster, Josep Maria Castellet and Salvador Espriu – are revised and taken into account. [Keywords: Vinyoli; Ausiàs March prize in 1959; *For The Secret Staircase*] ■